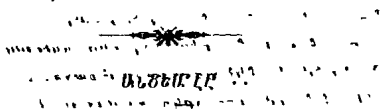

ցոյց կուտայ մեղի, մէկ կողմէն աշխատասիրութեան, միւս կողմէն կրուած դժուարութիւններու մասին, Ըսուած է, թէ աշխարհի մէջ եւրեք տեսակ բարեկամներ կան, 1) անոնք, որոնք քեզ կը սիրեն, 2) անոնք, որոնք քեզմով չեն հետաքրքրուիր, 3) անոնք, որոնք քեզ կատեն: Տօքոզը Տօղաւարեան, իբրեւ մարդ, այդ երեքէն ալ ունեցաւ իր շուրջը, ու քիչ մը աւելի ինքեւ վերջիններէն: Յաճախ հոգեկան յուզումներու մատնուած, մինչեւ սիրտը վերաւոր, ան քաջուած կը մնար տակաւին իր պղտիկ աշխատանոցին մէջ, գիմացը, իր բժշկական գործիքները ապակեղաններն խորը չարձակած, մէկ կողմը, հիւանդի անկողինը, միւս կողմը մատենադարանը որոնց ամբողջութիւնը, իր զանազանակ խառնուրդին մեջ, իր մէջի՝ կը պատկերացնէր բժիշկը, գիտնականը, եւ բանասէրը, իր տեղը: Թեպէտև ուրիշ մը, նուազ կամքի տէր, հազար անգամ պիտի կոտորէր զբոլը, աւելի զբաժնիտ պիտի տար գրական ամեն պարպաքանքը: Քիչ մը աւելի հանձնքով կարենալ ապրելու համար: Բայց ո՛չ, Տօղաւարեան, հակառակ այդ բոլոր ընկճումներուն, եւ վայրկեակական մտաբեկչական լինելու, կրցաւ գինքը գօտեպնդող ուժը գտնել իր հոգիին յարբուսելու խորը լը պարզուկ, գրեթէ անխնամ աշխատանոցին: Պատկեր վար կախուած իր վկայագրերու երկար շարքը, որոնք յարապակէ քրտնաբերու, արդիւնքով ձեռք բերուած էին, բաւական էր իր մէջ արթննալու վայրկեան մը քնացող մտաւորական գործունէութեան անկողնութիւնը, եւ, շարունակելու իր բժիշկի, գիտնականի, եւ բանասէրի, աշխատութիւնները: ...

Այդ ողիին կը պտրտինք, ինչքն ալ ու մենք ալ, այն գրական քսանամասիլ, զոր Պ. Լեւոն Քիլիշեան մատնանայեց, եւ զոր մենք անիթը կուենանք այսօր շնորհաւորելու: Ի՞նչ գործերուն մէջ:

ՄԱՌԵԼՂ ՎԱՐԳԱՊԵՏ

... Պաղ Ե սիրաւ, ինչպէս մարմա՛ր, գերեզմա՛ն ...

Չկան այնտեղ չոյսեր, թոճեր, երազա՛նք,
Անծայրածիր տօգո՛նութիւնը լքման, ...
Կը պարփակէ հոգւոյս պարապն ու պատրանք:

... Ճուրտ շունչիդ տակ պտոցա՛րոյս մը հոն դրիր,
Ուր հին սէրս կը սառուի դալկադէմ ...
Եւ ուր՝ անթօն, հիասթափուած, վշտակիր,
Ներկային մէջ անցեա՛լը գեւ կը պաշտեմ ...

1904. Բարիդ

ՀՐԱՆՏ-ՎԱՀԷ